

Удосконалення системи державного регулювання функціонування кластерів в економіці регіонів України

Тетяна Шестаковська, Сергій Гривко, Чернігівський національний технологічний університет

У статті запропоновано під державним регулюванням функціонування кластерів розглядати як цілеспрямований та активний вплив державних органів управління на їхню діяльність через використання переважно ринкових важелів регулювання економіки із застосуванням сукупності специфічних форм і методів. Обґрунтовано основні завдання суб'єктів господарювання в процесі функціонування кластерів. Систематизовані заходи удосконалення системи державного регулювання функціонування кластерів: удосконалення наявної нормативно-правової бази функціонування кластерів; формування сприятливого інституційного середовища функціонування кластерів; створення конкурентного середовища функціонування кластерів; використання прямих та непрямих фінансових методів регулювання діяльності кластерів, що сприятиме формуванню достатнього обсягу та ефективного використання їх фінансового капіталу. Встановлено, що управління кластером має базуватися на принципах цілісності, узгодженості, плановості та ефективності. Важливим є застосування принципу системності у процесі управління, який дає змогу визначити структуру проблеми, направленість і систему її рішень, взаємозв'язки компонентів системи та черговість їхнього удосконалення. Тому суб'єктом управління кластером доцільно визначити Координаційну Раду, до складу якої слід включити керівників і представників виробничих, науково-дослідних, фінансових організацій-членів кластера на рівних умовах як координаторів окремих напрямів розвитку інтегрованого об'єднання. Координаційна Рада виступає інститутом, що створює сприятливі параметри факторів діяльності кластера. Об'єктом управління у кластері є структуроутворюючі підсистеми та елементи кластера, між якими існують складні багатоступеневі відносини. Зміна будь-яких зв'язків і взаємозалежностей викликає необхідність у перегляді стратегії управління інтегрованою структурою, проте не має впливати на кінцеві результати функціонування кластера в цілісній системі.

Ключові слова: державне регулювання, кластери, розвиток, система, інструменти, економіка, політика, координаційна рада, управління, стратегія

Improvement of the system of state regulation of cluster functioning in the economy of the regions of Ukraine

Tetiana Shestakovska, Sergey Grivko, Chernihiv National Technological University

The article proposes to consider the functioning of clusters under state regulation as a purposeful and active influence of public authorities on their activities through the use of mainly market levers of economic regulation using a set of specific forms and methods. The main tasks of business entities in the process of cluster operation are substantiated. Systematized measures to improve the system of state regulation of clusters: improvement of the existing regulatory framework for clusters; formation of a favorable institutional environment for the functioning of clusters; creating a competitive environment for clusters; the use of direct and indirect financial methods of regulating the activities of clusters, which will contribute to the formation of a sufficient volume and effective use of their financial capital. It is established that cluster management should be based on the principles of integrity, coherence, planning and efficiency. It is important to apply the principle of systematization in the management process, which allows to determine the structure of the problem, the direction and system of its solutions, the relationship of system components and the order of their improvement. Therefore, it is expedient to appoint a Coordinating Council as a subject of cluster management, which should

include managers and representatives of production, research, financial organizations-members of the cluster on equal terms as coordinators of certain areas of development of the integrated association. The Coordinating Council acts as an institution that creates favorable parameters of the factors of the cluster. This is primarily due to the fact that businesses, like market economies, do not have innate immunity to monopolies, inflation and downturns, they can not solve complex regional problems arising from the influence of non-market factors. The object of control in the cluster are the structural subsystems and elements of the cluster, between which there are complex multi-stage relationships. Changing any relationships and interdependencies necessitates a revision of the integrated structure management strategy, but should not affect the end results of the cluster's functioning as a whole.

Keywords: *government regulation, clusters, development, system, tools, economics, politics, coordination council, management, strategy*

Совершенствование системы государственного регулирования функционирования кластеров в экономике регионов Украины

Татьяна Шестаковская, Сергей Гривко, Черниговский национальный технологический университет

В статье предложено под государственным регулированием функционирования кластеров рассматривать как целенаправленное и активное воздействие государственных органов управления на их деятельность через использование преимущественно рыночных рычагов регулирования экономики с применением совокупности специфических форм и методов. Обоснованы основные задачи субъектов хозяйствования в процессе функционирования кластеров. Систематизированы меры совершенствования системы государственного регулирования функционирования кластеров: совершенствование существующей нормативно-правовой базы функционирования кластеров; формирование благоприятной институциональной среды функционирования кластеров; создание конкурентной среды функционирования кластеров; использование прямых и косвенных финансовых методов регулирования деятельности кластеров, будет способствовать формированию достаточного объема и использования их финансового капитала. Установлено, что управление кластером должно базироваться на принципах целостности, согласованности, плановости и эффективности. Важным является применение принципа системности в процессе управления, позволяет определить структуру проблемы, направленность и систему ее решений, взаимосвязи компонентов системы и очередность их совершенствования. Поэтому субъектом управления кластером целесообразно определить Координационный Совет, в состав которого следует включить руководителей и представителей производственных, научно-исследовательских, финансовых организаций-членов кластера на равных условиях как координаторов отдельных направлений развития интегрированного объединения. Координационный Совет выступает институтом, создает благоприятные параметры факторов деятельности кластера. Объектом управления в кластере является структурообразующие подсистемы и элементы кластера, между которыми существуют сложные многоступенчатые отношения. Изменение любых связей и взаимозависимостей вызывает необходимость в пересмотре стратегии управления интегрированной структурой, однако не влиять на конечные результаты функционирования кластера в целостной системе.

Ключевые слова: *государственное регулирование, кластеры, развитие, система, инструменты, экономика, политика, координационный совет, управление, стратегия*

Постановка проблеми.

Кластери зарекомендували себе у світовій економіці як ефективна форма співпраці, яка допомагає виробничим компаніям досягати запланованих результатів, науково-дослідним організаціям успішно впроваджувати власні інноваційні розробки, фінансовим інституціям результативно інвестувати фінансовий капітал, а державі та регіонам отримати конкурентні переваги. Як свідчать проведені дослідження функціонування кластерів, вони не є поширеною формою інтеграції суб'єктів господарювання в економіці України у зв'язку з тим, що виникають переважно стихійно на регіональному рівні, відсутня їх координація, а масштаби діяльності не дають змоги говорити про значний вплив на економіку країни. Прискорення процесів формування такого типу інтегрованих структур можливе лише за умови активізації дій у цьому напрямку як суб'єктів підприємницької діяльності, так і органів державної влади, адже, незважаючи на відносну самостійність суб'єктів господарювання в ринковій економіці, неминучим учасником їхніх фінансових відносин є держава. Це пов'язано насамперед з тим, що суб'єкти господарювання, як і ринкова економіка, не мають природженого імунітету проти монополізму, інфляції та спадів ділової активності, вони не можуть самостійно вирішувати складні регіональні проблеми, що виникають внаслідок впливу неринкових факторів. Особливо важливою є політична підтримка на ранніх етапах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Доцільно виокремити провідних вчених із вивчення кластеризації у пострадянських країнах: О. Варяниченко, М. Войнаренко, С. Назаренко, І. Салуквадзе, С. Соколенко, О. Кондратенко, П. Саблук, М. Одінцов та інші. Слід особливо відзначити С. Соколенка, який зробив вагомий внесок у розвиток мережових структур в Україні. Для розвитку кластерів необхідно розробити етапи формування та діяльності кластерних структур і їх регулювання державою, провести більш детальний аналіз теорії і практики діяльності світових та національних успішних мережових структур. Поки що основні механізми реалізації кластерної теорії в розрізі світо-

вих напрацювань для подальшого теоретичного осмислення і практичного використання в Україні недостатньо досліджені.

Мета статті.

Головною метою цієї роботи є дослідження питань щодо розробки напрямів удосконалення системи державного регулювання функціонування кластерів в економіці регіонів України.

Виклад основного матеріалу.

Питання, що стосуються ролі органів державної влади у функціонуванні кластерів, є ключовими при обґрунтуванні системи регулювання діяльності кластерів в економіці України. Державне регулювання функціонування кластерів доцільно розглядати як цілеспрямований та активний вплив державних органів управління на їхню діяльність через використання переважно ринкових важелів регулювання економіки із застосуванням сукупності специфічних форм і методів. Державна політика щодо регулювання створення та функціонування кластерів має тісно взаємодіяти та враховувати основні моменти регіональної, промислової, бюджетної, податкової, інноваційної політики держави, розвиток малого та середнього бізнесу, науки та освіти. Серед способів впливу на кластери як суб'єкти господарювання доцільно виокремити організаційно-економічне та нормативно-правове регулювання.

Нормативно-правове регулювання здійснюють через прийняття та вдосконалення законодавчої бази (відповідного комплексу юридичних законів і поправок до них тощо). Вважаємо, що недосконалість законодавчої бази в питанні регулювання функціонування кластерів є одним із основних факторів, які ускладнюють їхнє впровадження у національну економіку. Розроблені на рівні центральних органів влади нормативно-правові документи з формування засад державної кластерної політики в Україні досі не затверджені. Законодавче забезпечення кластеризації національної економіки обмежується лише постановами та розпорядженнями Кабінету Міністрів України. Питання, що стосуються діяльності кластерів, частково відображаються в деяких документах: «Стратегії інноваційного розвитку України на 2010–2020 рр.»; «Про схвалення Концепції створення кластерів

в Україні» та «Концепції загальнодержавної цільової програми розвитку промисловості України до 2017 р.». Згадки про кластери є майже у всіх державних документах, що стосуються інновацій, малого підприємництва, створення кластерів визнано одним із найважливіших напрямків у стратегіях розвитку багатьох регіонів України.

На нашу думку, для органів державної влади в питанні нормативно-правового регулювання функціонування кластерів в Україні основними кроками повинні бути:

– робота із залучення України до наявних міжнародних програм з підтримки кластерних ініціатив (RP7, RP8, EUREKA тощо), приєднання до Європейського кластерного меморандуму в межах співпраці із Європейським Союзом;

– розробка та затвердження закону про діяльність кластерів в Україні, в якому було б сформульовано визначення кластера, умови формування та функціонування, систему оподаткування, механізм взаємодії кластера із органами державної влади. Особливу увагу слід звернути на розробку фінансово-економічних механізмів забезпечення функціонування кластерів у межах закону із обґрунтуванням методів та інструментів державного регулювання, системи та умов отримання податкових пільг, дотацій та субвенцій;

– прийняття «Концепції розвитку кластерів в Україні», розробка на її основі національної стратегії впровадження кластерів на загальнодержавному та регіональному рівнях із узгодженням інших економічних програм уряду, що має передбачати їхню державну підтримку, надання ефективної технічної підтримки;

– формування методичного забезпечення, яке включало б розробку внутрішньо-кластерних нормативів, інструкцій, згідно зі специфікою економічних умов України, а також методичних вказівок щодо розробки фінансових планів, інструкцій з ведення обліку (Назаренко, 2011);

– надання повноважень єдиному державному органу, який би відповідав за реалізацію державної кластерної політики, розробку системи моніторингу та показників оцінки економічної ефективності функціо-

нування кластерів, а також за проведення інформаційно-консультаційної роботи щодо їхньої діяльності в Україні. Вважаємо, що таким органом виконавчої влади, який на центральному рівні відповідатиме та контролюватиме ці процеси, може бути Державне агентство з питань інвестицій та управління національними проектами, яке підконтрольне та підвітне Кабінету Міністрів України, адже саме в його компетенції забезпечення реалізації державної політики у сфері інвестиційної діяльності та управління стратегічно важливими проектами, що забезпечують технологічне оновлення та розвиток реального сектору економіки України.

На нашу думку, розробка комплексного законодавчого забезпечення регулювання кластерів та їхнього фінансового механізму повинна здійснюватися із залученням громадських організацій, представників бізнесу, влади, науки та освіти шляхом винесення проектів на публічне обговорення та включення результатів цієї співпраці в наявні стратегії розвитку регіонів.

Особливу увагу, у процесі державного регулювання функціонування кластерів, доцільно звернути на створення конкурентного середовища, яке є необхідною умовою розвитку ринкових відносин, являє собою результат взаємодії умов і чинників, які створюють необхідне оточення для досягнення суб'єктами господарювання конкурентних переваг. В умовах розвитку вітчизняної економіки існує досить велика ймовірність перетворення кластера на монополію, що негативно впливатиме на розвиток регіону, в якому він функціонує, стримуватиме розвиток інших суб'єктів господарювання.

Монополія представляє собою тип структури ринку, який характеризується: присутністю на ринку єдиного виробника, що продає свою продукцію безлічі дрібних покупців, що діють незалежно один від одного; відсутністю товарів-замінників продукту монополіста, а також настільки суттєвими бар'єрами входу, що вхід нових фірм на ринок є неможливим (Войнаренко, 2011). Монопольним (домінуючим) вважається становище суб'єкта господарювання, частка якого на ринку товару перевищує 35 %, якщо він не доведе, що зазнає значної конкуренції.

Монопольним також може бути визнане становище суб'єкта господарювання, якщо його частка на ринку товару становить 35 % або менше, але він не зазнає значної конкуренції, зокрема внаслідок порівняно невеликого розміру часток ринку, які належать конкурентам (Варяниченко, 2011).

Органи державної влади регулюють і формують конкурентне середовище через контроль за дотриманням норм антимонопольного законодавства України, що, своєю чергою, забезпечує максимальне задоволення прав та потреб кінцевого споживача. Сучасна конкурентна політика держави передбачає мінімальне втручання, захист малого і середнього підприємництва, вдосконалення контролю за економічною конкуренцією, вдосконалення системи державної допомоги, гармонізацію промислової та конкурентної політики, необхідність сприяння зниженню бар'єрів вступу на ринки олігопольного типу, створення загальнодоступної системи інформації про ціни, обсяги попиту й пропозиції тощо.

На нашу думку, для впливу на конкурентне середовище та запобігання виникненню явищ монополізму в процесі регулювання діяльності кластерів в Україні доцільно впроваджувати контроль за дотриманням норм антимонопольного законодавства інтегрованими структурами через впровадження та ведення статистичної бази діяльності всіх кластерів, яка б включала дані їхньої виробничо-господарської та фінансової діяльності. Важливим є аналіз динаміки цін на продукцію кластерів, адже найпоширенішими в Україні є зловживання цінового характеру. Органи державної влади також повинні проводити моніторинг і контроль за використанням державного фінансування та інструментів фінансового стимулювання діяльності кластерів, передбачити подання щорічної звітності за використання державних коштів відповідно до цілей та результатів діяльності інтегрованої структури.

Вважаємо, що основними заходами, які можуть сприяти активізації створення та підвищення ефективності діяльності кластерів в Україні можуть бути:

– звільнення від оподаткування частини прибутку фінансових та виробничих струк-

тур, яка буде спрямовуватися на фінансування наукових досліджень у кластерах;

– зниження ставки податку на прибуток для венчурних фірм та інвестиційних фондів, які фінансують або ж є суб'єктами кластера встановленням диференційованої податкової ставки залежно від обсягів та умов надання такого фінансування;

– звільнення від оподаткування цільових, безоплатних надходжень (грантів), які отримані науковими та освітніми установами-учасниками кластера в межах державних та міжнародних конкурсів та програм;

– надання податкових пільг із оподаткування (шляхом зниження ставки податку) доходів фізичних осіб та соціальних відрахувань стосовно виплат працівникам науково-дослідних установ-учасників кластера залежно від їхніх посад;

– зменшення бази оподаткування податку на прибуток, який отриманий комерційними банками за довгостроковими кредитами, виданими для реалізації інноваційних проектів кластера;

– для новостворених підприємств учасників кластера доцільним є впровадження податкових канікул від 2 до 5 років залежно від типу інновацій (впровадження нового продукту, нового методу виробництва, нового засобу виробництва, освоєння нового джерела постачання сировини, впровадження заходів з метою покращення життя населення);

– встановлення диференційованої відсоткової ставки податку на прибуток для виробничих структур залежно від обсягу витрат, які спрямовуються на фінансування інновацій та наукових досліджень у структурі (Прошаликіна, 2010).

У використанні вищеперелічених інструментів стимулювання діяльності кластерів, на нашу думку, обов'язковим є індивідуальний підхід до кожного кластера із врахуванням галузі його функціонування, якісної та кількісної структури, величини та доцільності зменшення податкового навантаження для запобігання зловживань учасниками кластера в питаннях отримання податкових пільг. Важливим є також аналіз ефективності податкових пільг шляхом порівняння втрат бюджету внаслідок їх надання суб'єктам кластера та додаткових надходжень у

бюджет за рахунок податку на прибуток, який отриманий внаслідок стимулювання діяльності кластера та його суб'єктів.

Щодо використання інструментів податкової політики в питаннях регулювання діяльності кластерів в Україні, то сьогодні актуалізується проблема у сфері відносин на рівні «суб'єкт господарювання – держава» стосовно перенесення державного управління податками та зборами на регіональний рівень. Адже до формування кожного конкретного кластера потрібен індивідуальний підхід і в питаннях фінансового стимулювання, яке не може бути однаковим для всіх, а має враховувати регіон, галузь, величину, структуру кластера, умови його формування.

Одним зі стримуючих факторів у створенні кластерів є відсутність необхідної інформації про переваги такої форми інтеграції суб'єктів господарювання. Тому дуже важливо органами державної влади проводити інформаційну роботу у регіонах, яка може реалізовуватися через організацію наукових конференцій із залученням керівників та підприємців регіону, круглих столів, тренінгів щодо переваг кластерної моделі розвитку території, презентацій потенційних кластерів для обговорення проектів та пропозицій усіх зацікавлених в інтеграції сторін. У компетенції органів державної влади є формування комунікаційних майданчиків для потенційних учасників територіальних кластерів, зокрема за рахунок їхньої інтеграції в процес розробки й обговорення стратегій регіонального розвитку, сприяння обміну досвідом між регіонами щодо формування кластерної політики.

Отже, удосконалення системи державного регулювання функціонування кластерів можливе шляхом (Шестаковська, 2016):

1. Удосконалення наявної нормативно-правової бази функціонування кластерів: залучення України до наявних міжнародних програм з підтримки кластерних ініціатив, розробки та затвердження закону про діяльність кластерів в Україні, прийняття «Концепції створення кластерів в Україні», формування методичного забезпечення, інструкцій з ведення бухгалтерського обліку, надання повноважень єдиному державному органу, який би відповідав за реалізацію державної кластерної політики.

2. Формування сприятливого інституційного середовища функціонування кластерів: публічність ключових рішень щодо регулювання діяльності кластерів, увага інтегрованій структурі загалом, а не окремим її суб'єктам, контроль за дотриманням норм законодавства.

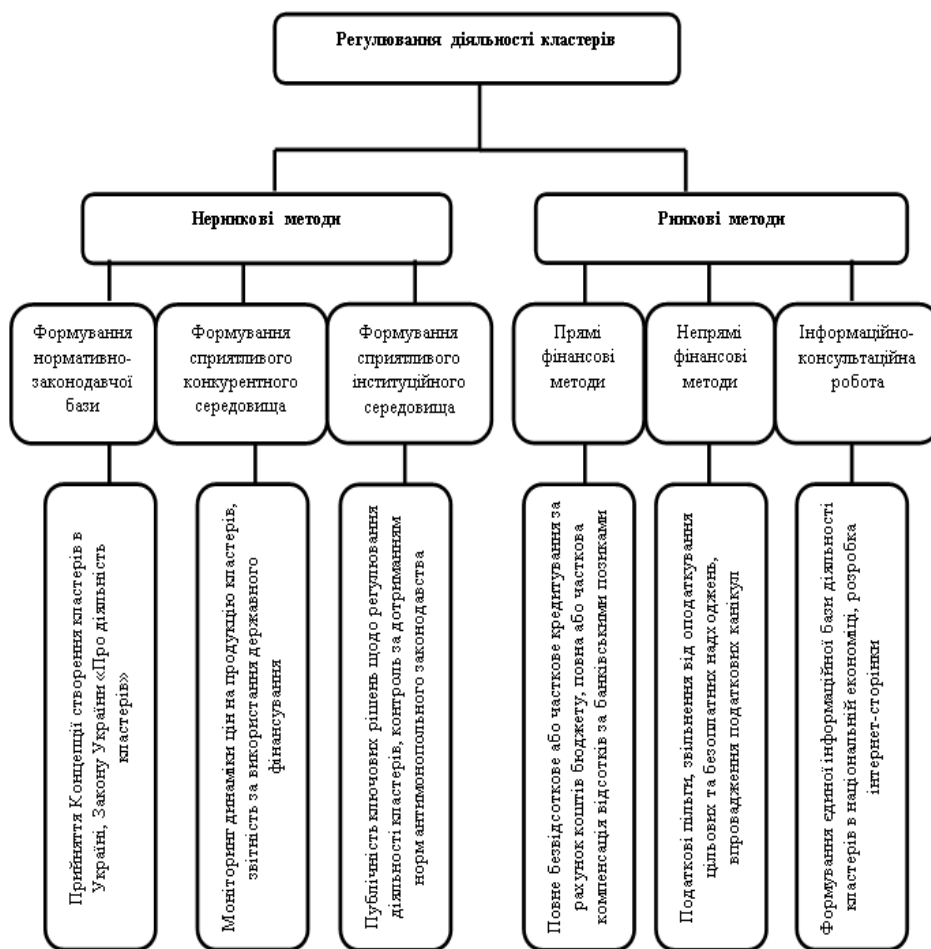
3. Створення конкурентного середовища функціонування кластерів: контроль за дотриманням норм антимонопольного законодавства інтегрованими структурами, моніторинг і динаміка цін на продукцію кластерів, передбачення звітності за використання державного фінансування та інструментів фінансового стимулювання діяльності кластерів.

4. Використання прямих та непрямих фінансових методів регулювання діяльності кластерів, що сприятиме формуванню достатнього обсягу та ефективного використання їх фінансового капіталу:

Прямі фінансові методи регулювання діяльності кластерів: повне безвідсоткове кредитування, часткове (на рівні 50 %) безвідсоткове кредитування, повна чи часткова компенсація відсотків, що сплачуються комерційним банкам за кредитування.

Непрямі фінансові методи регулювання діяльності кластерів: податкові пільги – звільнення від оподаткування частини прибутку суб'єктів кластера, яка буде спрямовуватися на фінансування науково-дослідних робіт; зменшення бази оподаткування та ставки податку на прибуток у випадку фінансування суб'єктами кластера інноваційних проектів, звільнення від оподаткування цільових та безоплатних надходжень, надання податкових пільг із оподаткування доходів фізичних осіб працівників кластера, впровадження податкових канікул від 2 до 5 років для новостворених підприємств у межах кластера.

5. Підвищення поінформованості суб'єктів господарювання щодо переваг та можливостей співпраці в межах кластера: формування єдиної інформаційної бази, розробка та функціонування інтернет-сторінки на сайті Державного агентства з інвестицій та управління національними проектами. Незважаючи на абсолютно обґрунтовану участь держави в питаннях регулювання

* Джерело: розроблено автором

Рис. 1. Система державного регулювання діяльності кластерів в економіці України

діяльності кластерів, ключову роль у формуванні та функціонуванні таких об'єднань все ж виконують бізнес-структури. Саме від їхньої готовності до інтеграції, продуктивної співпраці, наявності налагодженої кооперації, встановлених неформальних зв'язків можливе формування та функціонування кластерів на визначеній території. Суб'єктам господарювання належить основна роль у формуванні кластерів, тоді як органи влади є тільки каталізаторами цих процесів і мають формувати відповідні передумови для функціонування кластерів. На нашу думку, суб'єкти кластера в процесі його функціонування повинні вирішувати такі завдання, відображені у відповідних засновницьких документах:

– окреслення кола бізнес-структур, які виступатимуть ініціаторами формування

кластеру, у розпорядженні яких є необхідні фінансові, матеріальні, трудові та інтелектуальні ресурси, достатні для створення дієвої його структури;

– визначення переліку всіх підприємств, що входять до складу кластера і на основі цього – формування його структури з виокремлення питань, що стосуються юридичних сторін оформлення взаємовідносин, відображення всіх видів взаємодії як в межах інтегрованої структури, так і поза її межами;

– чітке і однозначне формулювання основних завдань та цілей створення кластера і на їхній основі – окреслення конкретних шляхів досягнення;

– розробка системи управління кластером, визначення суб'єкта управління, його повноважень та функцій, шляхів їх реалізації, міри відповідальності;

– розрахунок сукупної потреби у фінансовому капіталі, достатньому для досягнення поставлених цілей, можливостей та конкретного вкладу окремих членів у його формування, а також джерел та правил залучення додаткового фінансового капіталу у разі його недостатності;

– обґрунтування стратегії розвитку кластера у цілому та окремих його учасників на коротко-, середньо- та довгострокову перспективи, а також визначення ролі та функцій окремих учасників у її реалізації;

– інформаційне забезпечення функціонування кластера, зокрема визначення джерел та вимог до змісту, обсягу і оформлення інформації, її споживачів, шляхів розповсюдження та кінцевих результатів використання;

– створення форм консолідованої фінансової звітності (внутрішньої і зовнішньої), порядку та відповідальних за її ведення (Кондратенко, 2018).

Наявність великої кількості структуроутворюючих елементів, їх організаційно-правова і фінансово-господарська різноманітність, умови інтеграції формують певні специфічні особливості управління кластером. У межах інтегрованої структури реалізується специфічна система управління, яку можна визначити як певну впорядковану систему взаємозалежних елементів, що функціонує для забезпечення постійного управлінського впливу та спрямована на одержання певних результатів на основі визначеної стратегії розвитку.

Управління кластером має базуватися на принципах цілісності, узгодженості, плановості та ефективності. Важливим є застосування принципу системності у процесі управління, який дає змогу визначити структуру проблеми, спрямованість і систему її рішень, взаємозв'язки компонентів системи та черговість їхнього удосконалення. Тому суб'єктом управління кластером доцільно визначити Координаційну Раду, до складу якої слід включити керівників і представників виробничих, науково-дослідних, фінансових організацій-членів кластера на рівних умовах як координаторів окремих напрямів розвитку інтегрованого об'єднання. Координаційна Рада виступає інститутом, що створює сприятливі параметри факторів діяльності кластера: ви-

робничо-технологічні (центри колективного користування обладнанням, оптимальні схеми операційної оренди), орендні (пільгова оренда виробничих і офісних приміщень), нематеріальні (консалтингова допомога із захисту інтелектуальної власності, юридичні та фінансові консультаційні послуги) (Шестаковська, 2016).

Важливою функцією, яку повинна реалізовувати Координаційна Рада кластера, є поєднання стратегій різних господарюючих суб'єктів, що діють у кластері, а також їхня інформаційна підтримка. Це дозволяє забезпечити більш систематизоване й ефективне спільне функціонування та конкуренцію як усередині кластера, так і в межах регіону або за його межами. Інформаційна підтримка включає різні види консультаційної допомоги при формуванні структури суб'єктів господарювання, їх зв'язків один із одним, у процесі подальшого функціонування інтегрованої структури.

Об'єктом управління у кластері є структуроутворюючі підсистеми та елементи кластера, між якими існують складні багатоступеневі відносини. Зміна будь-яких зв'язків і взаємозалежностей викликає необхідність у перегляді стратегії управління інтегрованою структурою, проте не має впливати на кінцеві результати функціонування кластера в цілісній системі.

Висновки та пропозиції.

Державне регулювання функціонування кластерів доцільно розглядати як цілеспрямований та активний вплив державних органів управління на їхню діяльність через використання переважно ринкових важелів регулювання економіки із застосуванням сукупності специфічних форм і методів. Основна функція органів державного управління в питанні регулювання діяльності кластерів в Україні повинна бути спрямована на формування сприятливих умов для їхнього функціонування і ґрунтуватись на мінімальному втручанні й оптимальному поєднанні ринкових та неринкових методів регулювання діяльності кластерів у національній економіці. Наявність великої кількості структуроутворюючих елементів, їх організаційно-правова і фінансово-господарська різноманітність, умови інтеграції формують певні специфіч-

ні особливості управління кластером. У межах інтегрованої структури реалізується специфічна система управління, яку можна визначити як певну впорядковану систему взаємозалежних елементів, що функціонує для забезпечення постійного управлінського впливу та спрямована на одержання певних результатів на основі визначеної стратегії розвитку. Незважаючи на абсолютно обґрунтовану участь держави в питаннях регулювання діяльності кластерів, ключову роль у формуванні та функціонуванні таких об'єднань все ж виконують бізнес-структури. Саме від їхньої готовності до інтеграції, продуктивної співпраці, наявності налагодженої кооперації, встановлених неформальних зв'язків можливе формування та функціонування кластерів на визначеній території.

Обґрунтовано основні завдання суб'єктів господарювання в процесі функціонування кластерів, серед яких: окреслення кола бізнес-структур, які виступатимуть ініціаторами формування кластера; визначення його якісного та кількісного складу; формулювання основних завдань та окреслення конкретних шляхів їх досягнення; розробка системи управління кластером; визначення сукупної потреби у фінансовому капіталі, достатньому для досягнення поставлених цілей; розробка стратегії розвитку кластера у цілому та окремих його учасників на коротко-, середньо- та довгострокову перспективу; інформаційне забезпечення функціонування кластера; визначення форм консолідованої фінансової звітності, порядку та відповідальних за її ведення.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ:

- Варяниченко О. В. Формування інноваційних кластерів в Україні як інструмент розвитку та конкурентоздатності. *Науковий вісник НГУ*. 2011. № 3. С. 118–121.
- Войнаренко М. П. Кластери в економіці : монографія / М. П. Войнаренко. Хмельницький : ХНУ, ТОВ «Триада-М», 2011. 502 с.
- Кондратенко О. О. Роль бізнес-інкубаторів у активізації інноваційного розвитку України. *Вісник Економічної науки України*. 2018. № 2. С. 99–104.
- Назаренко С. А. Кластерний механізм підвищення конкурентоспроможності регіону. *Сталий розвиток економіки*. 2011. № 1. С. 26–29.
- Соколенко С. І. Стратегія конкурентоспроможності економіки України на основі інтеграційних систем – кластерів / С. І. Соколенко. Севастополь: Вид-во ТОВ «Рібест», 2006. 38 с.
- Прощаликіна А. М. Проблеми і перспективи формування інноваційних кластерів в Україні. *Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту*. 2010. Вип. 2 (8). С. 55–63.
- Шестаковська Т. Л., Савченко В. Ф. Особливості формування соціально орієнтованих кластерів в Україні. *Науковий вісник Полісся*. 2016. № 1(5). С. 46–55.
- Кропивко М. Ф. Концептуальний підхід до кластерної організації та управління розвитком агропромислового виробництва. *Економіка АПК*. 2011. № 11. С. 3–13.
- Саблук П. Т. Кластеризація як механізм підвищення конкурентоспроможності та соціальної спрямованості аграрної економіки. *Економіка АПК*. 2010. № 1. С. 4–10.
- Одінцов М. М. Основні напрями кластерної організації регіонального агропромислового виробництва. *Економіка АПК*. 2012. № 1. С. 23–29.

REFERENCES

- Varianychenko, O. V. (2011). Formuvannya innovaciinih klasteriv v Ukraïni yak instrument rozvitku ta konkurentozdatnosti [Formation of innovation clusters in Ukraine as the tools of development and competitiveness]. *Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu – Bulletin of the Khmelnytsky National University*, 3, 118–121 [in Ukrainian].
- Vojnarenko, M. P. (2011). Klasteri v ekonomici [Clusters in the economy]. Khmel'nyts'ky: TOV «Triada-M» [in Ukrainian].
- Kondratenko, O. O., & Nikolaiev, O. D. (2018). The role of business incubators in the activation of innovative development of Ukraine. *Visnyk Ekonomichnoi nauky Ukrainy – Herald of the Economic Sciences of Ukraine*, 2, 99–104.

Nazarenko, S. A. (2011). Klasternii mehanizm pidvischennya konkurentospromojnosti regionu [Cluster mechanism of increasing regional competitiveness]. *Stalyj rozvytok ekonomiky – Sustainable development of economy, 1*, 26–29 [in Ukrainian].

Sokolenko, S. I. (2006). *Stratehiia konkurentospromozhnosti ekonomiky Ukrainy na osnovi intehratsiinykh system – klasteriv [The strategy of Ukraine's economic competitiveness based integration systems – clusters]*. Sevastopol: Izd LLC “Ribest” [in Ukrainian].

Proshchalykina, A. M. (2010). Problemi i perspektivi formuvannya innovaciinih klasteriv v Ukraini [Problems and perspectives formation of innovation clusters in Ukraine]. *Visnyk Skhidnoievropejs'koho universytetu ekonomiky i menedzhmentu – Bulletin of the Eastern European University of Economics and Management, 2 (8)*, 55–63 [in Ukrainian].

Shestakovska, T., & Savchenko, V. (2016). Osoblyvosti formuvannja socialno orijentovanyh klasteriv v Ukraini [Features of formation of socially oriented clusters in Ukraine]. *Naukovyj visnyk Polissja – Scientific bulletin of Polissja, 1*, 46–55 [in Ukrainian].

Kropyvko, M. F. (2011). Conceptual approach to cluster development and management of agro-industrial production. *Ekonomika APK – The Economy of Agro-Industrial Complex, 11*, 3–13 [in Ukrainian].

Sabluk, P. T. & Kropyvko, M. F. (2010). Clustering as a mechanism to increase competitiveness and social focus of Agricultural Economics. *Ekonomika APK – The Economy of Agro-Industrial Complex, 1*, 4–10 [in Ukrainian].

Odintsov, M. M., & Odintsov, O. M. (2012). Main directions of regional cluster of agroindustrial production. *Ekonomika APK – The Economy of Agro-Industrial Complex, 1*, 23–29 [in Ukrainian].

Шестаковська Тетяна

Кандидат економічних наук, доцент
Чернігівський національний технологічний
університет

Email: shestakovska27@gmail.com

Shestakovska Tetiana

Candidate of Economic Sciences, Assoc. Prof.
Chernihiv University National of Technological

ORCID:0000-0002-8098-8439

Гривко Сергій

Здобувач
Чернігівський національний технологічний
університет

Email: Gsergii8@gmail.com

Grivko Sergey

Applicant
Chernihiv University National of Technological

ORCID: 0000-0002-8801-0363

Цитування: Шестаковська, Т., & Гривко, С. (2020). Удосконалення системи державного регулювання функціонування кластерів в економіці регіонів України. *Аспекти публічного управління, 8(4)*, 97–106. doi:10.15421/152084

Citation: Shestakovska, T., & Grivko, S. (2020). Udoskonalennia systemy derzhavnoho rehuliuвання funktsionuvannya klasteriv v ekonomitsi rehioniv Ukrainy [Improvement of the system of state regulation of cluster functioning in the economy of the regions of Ukraine]. *Public administration aspects, 8 (4)*, 97–106. doi:10.15421/152084

Стаття надійшла / Article arrived: 12.09.2020

Схвалено до друку / Accepted: 21.10.2020